

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ע מהלכות
עבודת כוכבים הלכה א
סמוך לארון עה טו"ש ע"ד
סי קמת סע"ף א:

רבינו חננאל

דרש רבי שמלאי לעתיד
לבא מביא הקב"ה
ספר תורה ומניחה ואומר
כל מי שעוסק בתורה יבא
ויטול שכרו מתקבצין
ובאין כל האומות
בערבוביא דכתיב כל
הגוים נקבצו יחדו

לפני אידיהן של עובדי כוכבים ג' ימים אסור לשאת ולהם עמאן.
וכולוהו משום דלזיל ומודה לעבודת כוכבים זיוס אידו: שאלה
במדי דהדר בעין כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כג) כי ישאל איש
מעם רעהו וגו'. מלוה במדי דלא הדר בעין כגון מעות דכתיב (שם) אם
כסף תלוה את עמי דמלוה ללוואה
תננה ומשלם לו מעות אחרים: שמה
הוא לאחר זמן. למחר: ג' יום
אידס. היינו עבודת כוכבים דכתיב
זההיא פרשה יקומו ויעורכם: יתנו
עדיהם וילדקו. השתא סלקא דעמיה
דעובדי כוכבים כתיב ואמתייהו מתמה
יתנו עובדי כוכבים עדיהם יצואו
עבודות כוכבים שעבדו ויעידו עליהם
ויילקו: עדום שהעידו צעלמס.
זיוס הדין שעבדו לעבודת כוכבים
צעולם הזה: ישמעו. עובדי כוכבים
את העדות שמלות מעידות ויאמרו
אמת דין הוא שראוין ישראל
להנטק: ועדיהם המה. עבודת
כוכבים תצוא ומעיד על עובדיה
לתיצב: בערבוניא. כולן מעורבצין
ולא אומה ואומה בפני עצמה:

לפני אידיהן. זמר דתני סנהדרין דאיידי בעובד כוכבים ומולות
תנא נמי להא מסכת דע"ז בסקר ישועות ומיהו מכות ושזועות
דשייבי בסנהדרין להכי תני להו זמר סנהדרין ואחרי כן חוזר לסדרו
ושונה מס' ע"ז והוריות: לפני אידיהן ג' ימים. וזמנין דתני מנינא
בסוף כי הכא וכן (קדושין ג.) האשה
נקיית בג' דרכים (בכורים פ"ג מ"ו)
ואתרוג שיה לאילן בג' דרכים וזמנין
דתני מנינא צרישא (מיר סה:) בשצעה
דרכים צודקין את הוצ (יומא ג.)
שצעת ימים קודם יוה"כ (גיטין ט.)
בג' דרכים שוו גיטי נשים וכו' א:
אסור לשאת ולתת עמהם. פ"ה
משום דלזיל זיוס אידו

ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו
משמע ע"כ ח"ך ממקח וממכר וקמה
על מה סמכו העולם לשאת ולתת
זיוס איד העבודת כוכבים עמהם נהי
דרוב אידיהם מן הקדשים ע"ה הם מ"מ
בכל שצוה יום אחד ע"ה יש להם דלרבי
ישמעאל (לקמן ו.) לעולם אסור ואין
לומר דהיינו טעמא משום (חולין ג.)
דעובדי כוכבים שצח"ל לאו עובדי
עבודת כוכבים אלא מנהג אצומיסי
זידס דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן ו.)
בגולה אינו אסור אלא יום אידס בלבד
משמע הא יום אידס מיהא אסור לכך
נראה דשני משום איבה כדלמר
בגמ' (שם טז ע"ד) גזי ר' יהודה נשיאה
דשדר ליה ההוא מינא דירנא קסריינא
זיוס אידו אמר היכי איבעדי לא
איסקליה הויה ליה איבה מיהו אין
משס ראייה גמורה דשמא לאו משום
איבה לישמרי אלא היה נוטל ענה
כיילד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד
אי טעמא משום איבה תינח להלוותם
ולהשאלים ולפרעם כשהעובד כוכבים
תוצע חוצו אצל לשאת ולתת עמהם
דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא

א אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים
אסור לשאת ולתת עמהם להשאיל ולשאל
מוהן להלוותן וללוות מוהן לפרוע ולפרוע
מוהן רבי יהודה אומר נפרעין מוהן מפני
שמיצר הוא לו אמרו לו אע"פ שמיצר הוא
עכשיו שמה הוא לאחר זמן: ג' רב
ושמואל חד תני אידיהן וחד תני עיריהן מאן
דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עיריהן
לא משתבש מאן דתני אידיהן לא משתבש דכתיב כי קרוב יום אידם ומאן
דתני עיריהן לא משתבש דכתיב ויצדקו ומאן דתני אידיהן מאי
טעמא לא תני עיריהן אמר לך תברא עירך ומאן דתני עיריהן מאי טעמא
לא תני אידיהן אמר לך מאן קא גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הלכך
עדות עדיפא והאי יתנו עיריהם ויצדקו בעובדי כוכבים כתיב הא בישראל
כתיב (דברים ריב"ל כל מצות שישאל עושיהו בעולם הזה באות ומעידות
להערה"ב שנאמר יתנו עיריהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו
עובדי כוכבים אלא אמר רב הונא ברביה דרב יהושע מאן דאמר עיריהן מהא
ו"צרי פסל כולם תוהו והמודיהם בל יועילו ועיריהם המה דרש ר' חנינא בר
פפא ואיתימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת [ומניחו]
בחיקו ואומר ל"מי שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עובדי
כוכבים בערבוביא שנאמר כל הגוים נקבצו יחדו [וגו'] אמר להם הקדוש
ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנסו כל אומה ואומה

וכי לא יוכל ישראל לומר איני צריך עתה למכור ולקנות וכן לשאול ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמיני משום אידו לכך
נראה דטעם היתר משום דעכו"ם שזיינו קיס לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן צ"ב (דף סה.)
רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאצידרנא זיוס אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (שם) דשדר ליה קורבנא לרב
שישן זיוס אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"י יש לסמוך אהיהא דתנא זירושלמי על מתני' דאסור לשאת ולתת
תני בגמ' צ"ב צעובד כוכבים שאינו מכירו אצל צעובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחויף ותינא הנכנס לעיר ומלאן שמחים שמה
עמה שאינו אלא כמחויף להם ור"ה היה מפרש אסור לשאת ולתת עמהם דוקא במדי דתקרובת ולא איירי כלל בתקנות דודאי שרי זין
ללשנא דלית ומודה זין ללשנא דלפני עור לא תתן דלא אסור אלא למכור דוקא מידי דתקרובת ולשאת ולתת כ"י פ"ה לשאת זין
המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומציא ראייה מדאיבעיא (לקמן ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם אי משום הרווחה
פירוש משום שמרוח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דלית ליה
בהמה לדדייה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא אלא ודאי מידי
דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במתקן וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ והוא לוקח וגם אינו צעוט כ"כ שרייה במחורה
וצעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות זריוח אפי' לית ליה
לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המזבח או משום לפני עור ונפקא מינה דכי לית ליה בהמה לדדייה
שרי ולפי פרי"ה על תמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו א' מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת
אלא צעמות וצוה לא שייך הרווחה והרבה מעות מצייהם להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כצד העובד כוכבים ואומר הלויני
מעות לשקרי שקורין אופרי"ר אצל ר' אלחנן אמר כי גם צאומס אופרי"ר אין שום אסור כי מה שהם נותנים אותם לגלחים
ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הגאמס: להלוותם. פרי"ה דוקא בחנם אצל ברבית שרי משום דמלנטער
טובא כדלמרנין בקדושין (דף כ.) לזיבין איניש ברתיא ולא לזיבין ברבית: ולפרוע מהן. בגמרא (לקמן ו.) פסקינן כרבי יהושע
זן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמצייל מידס ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדלמר זירושלמי
אפי' מלוה בשטר אובדת היא שלא כל שעה אדם וזכה ליפרע מחובו ולכך נראה לר"י דאומה מלוה שצטרניו או אפי' אותם שיש
לנו מהם חותמות שומת ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה שלעולם הוא חשיב כמצייל מידס והא דלמר רבי יהושע זן קרחה מלוה
בשטר אין נפרעין שייך כשדנו תקיפה עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון
אומר זירושלמי דאין מלוה אובדת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמצייל מידס שמהם פעמים אובדת אפי' במשכון: מ"ה א"א תני עיריהן.
פרק משילין (ב"ה דף ט.) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בגמול בתרא (ב"ב דף טז.) חד תני מליקין וחד תני מסיקין ולא דייק כי
האי גוונא ושמה לא שייך לדקדק משום דאידי ואידי חד משמעו לזון הוה לכו אכן קשיא מההיא דפרק החליל (סוכה דף נ.) ושם ד"ה וחד שואבא
חשובה וכן צ"ב דיצמות (דף ט.) ושם ראשונה ושניה דלא חד משמעו ניהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר
ליה טפי לזון עדות לפי שהוא עדות לשבטם וקשיא לי על תירוצי זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עיריהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו
דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלזון עדות עדיף וי"ל דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עיריהן דהא עיריהן ממש כתיב צדיק
בקר אצל אידיהן ממש לא כתיב בקר אצל אידם ומשי תצרא עדיף פ"ה לזון שצר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עיריהן הא ודאי דתברא עדיף:

תורה אור השלם

1. לי נקם ושלם לעת
תמוט רגלים בי קרוב יום
אידם וקש עתרת למו:
דברים לב לה
2. כל הגוים נקבצו יחדו
ויאספו לאמים מי ביהם
יגיד זאת ויאשונת
ישמיענו יתנו עדיהם
ויצדקו וישמעו ויאמרו
אמת: ישעיהו מג ט
3. יצרי פסל כלם תוהו
והמודיהם בל יועילו
ועיריהם המה בל יצאו
ובל ידעו למען יבשה:
ישעיהו מד ט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפני. בספר
שם הגדולים להרב ר' יוסף
אחילאי בלוח ח כתב בשם
רבינו בצלאל בעטרה
מקובלת חולין כי היום על
מס' ע"ז שדכתיב הם חס'
רבינו פרץ: ד"ה אסור
וכו' שר"ל אה ספק
ובספר. עין לקמן דף יב
ע"ז מוספס ד"ה עיר:

מוסף רש"י

שמיצר הוא לו. שהינו
מלך כשפורע חובו ולא
אזיל ומודה (מ"ק ט.)
חכתי"י דכל אדם שצוה
מילה, אצל לא משלם
להם ממון זיוס חס, לפי
שמשתמש זיוס חס ומודה
לע"ז (מ"ק ט.ס.)